

## [Transcript] Forklart / Vi er blitt advart om fremtiden i 150 år. Er vi der nå?

More than 80 wildfires are burning right now.  
Flom og store mannene har gjort enorme ødeleggelse.  
I derer av Italien kan gradestokken nå opp i hele 48 vannegrader.  
Denne sommeren har vært fylgt av skremmende bilder.  
Skogbranner på råd og folk som besvimer i varmen i Atene  
og tusenvis av normen som blir evakuert fra flom.  
Tiler i sommer var New York helt orange,  
og luftkvaliteten var dårligere enn på lang tid.  
Og mens vi fikk høre at fjoråret setebølget krevde tusenvis liv,  
så raste enda kraftere hetebølger og versøer Europa i år.  
Det minner mer om en katastrofefilm enn virkelheten,  
men den fremtiden vi har blitt advart om i lang tid, den er her nå.  
Og egentlig har den vært her i flere år allerede.  
Du hører på forklart fra Aftenposten en podcast  
der jeg forklagerer en nyhet i hver episode.  
I dag om hvordan klimaendringene som skulle komme er her nå,  
og hvordan fremtiden kommer til å se ut.  
Jeg heter Jenny Føleland, og i dag er det mandag 14. august.  
Dette har vært en litt normal sommer, og veldig anledes sommer.  
Det normalt er at vi har en varm juni. Det er vanlig i Norge.  
I år var den enda tørre og vanligere i Bergtatt på Østlandet,  
og i Sørnorge er det som er vanlig.  
Og så ble det juli-bott, men så skjedde det veldig vanlig.  
Ole Mattesman er klimasjonalist her i Aftenposten,  
og han er en av de journalistene som har jobbet med klima i veldig mange år.  
Vi har vært vant til i Norge at flommene kommer om våren,  
når det er snø og smelt i fjellet, men så smaltet til,  
og da kommer ikke flommen fra fjellet.  
Den kommer med regne rett åvenigfra.  
Klimaforskere har sagt at det vil komme mer ekstremvar fremover,  
og det har det sagt i mange år.  
Allerede for 150 år siden var klimaforskene bekymret  
for det som skjedde i atmosfæren,  
og i årene etter har forskerne advart igjen og igjen  
om at hvis vi ikke kutter våre utslip, vil temperaturen øke.  
Kraftig ekstremvar i Norge, flomm i Asia og skogbrannet i Australia,  
er deler av bildet som blir malt om fremtiden.  
Men dette har gått fra å være advarsler om fremtiden til nyheter om nåtiden.  
Nå er vi i fremtiden.  
Nå er vi der hvor klimaforskerne på 1990-tallet sa vi kom til å være.  
Der på 2000-tallet sa vi kom til å være,  
så dette er på ingen måte en overraskelse.  
Dette har klimaforskerne, atmosfæreforskerne, biologene,  
varsletom i årevis,

## [Transcript] Forklart / Vi er blitt advart om fremtiden i 150 år. Er vi der nå?

og folk har tenkt, uff, så ille, men dette angår ikke meg.  
Men det gjør det. Nå angår det oss.  
Vi får de hoda, bukstabelig talt.  
Disse klimaindringene kom altså ikke denne sommeren,  
og så i Norge har vi merket dem i årevis med forskjellige ekstremiteter.  
Men vi er så utrolig flink i å glemme.  
Hvordan var det, for eksempel, i fjorda?  
I Norge var den egentlig ganske normal med både soleregn.  
I sørre Europa var det katastrofe.  
Heterbølgene stod i kø.  
Jeg tror Frankrike hadde noe som fem eller seks uavhengig heterbølger  
gjennom sommeren i året.  
Samme i Spania, i Hellas, Gråhatsia.  
Elver tørket ut, innskjørt tørket ut,  
grunnmannet sank, landbruket fikk store problemer  
med vannning og matproduksjon.  
Forestfires, her i Norge, i Brandenburg,  
nødvendig til Berlin.  
A summer of record-breaking heat is drying up rivers across Europe  
as around half of the continent faces an unprecedented drought.  
Sammen i fjord ble den varmeste som noen sinne registrert.  
I følgen Fersk Studie gikk over 60.000 menneskelivt tapt  
på grunn av heterbølgerne.  
Men varme drar klokka enda en sommer tilbake.  
Til sommeren 2021.  
Det var i flom i de store helvene i Europa.  
Vannene trengte inn i boligvammer,  
og der byer ødelaghus, ødelagindustri, ødelagveier.  
Det skyldes jo ekstremt nedbør.  
Sturtveien, som vi har hatt oss også nå.  
Hallødelagte broer, tågsnor, som ender i ingenting  
og forlapp dere gir, og det, i noen av verdens rikeste land,  
bildene vi fikk se fra Belge og Nedeland og Tyskland, sjokkerte.  
Jem ble knust av flommen, biler fløt nedover strømmen,  
og folk var strannet på tak.  
De tyske husene vitmalte med tre bielker.  
På en natt ble det bare pinne ved en hel landsby.  
Er det rett at flommen er over,  
og vannene har trukket seg tilbake, er de vasser rundt i et hjørmebad.  
Det skal flere norske bygde nå gjennom.  
De må skuffe hjørme og skuffe bygningssteler og fjerne i ballet.  
Bygge opp i en broer og bygge opp i en veier. Det er en kjempejobb.  
Også, sommeren 2018, det er altså bare fem år siden.  
Du husker kanskje at du bade ekstra mye den sommeren,

## [Transcript] Forklart / Vi er blitt advart om fremtiden i 150 år. Er vi der nå?

og du ble kanskje enda brunere enn du pleier å bli.  
Aldri før har det vært målt så mange solteamer i hovedstaden,  
og gjennom de tre sommermånedene hadde vi 40 dager med over 30 grader.  
Ja, det var kanskje deilig, men det følte også med seg mange konsekvenser.  
Andre, veldig mange andre, husker den sommeren som et mareritt.  
Folk som hadde kyr, kur, måtte slakte ned besetninger.  
Strammen, de fikk ikke produsert nok for til kommende vinter.  
Det var ikke nok beiteareal.  
Kornetørketin, grunnmannesank, mange steder, dramatisk.  
Det blir restriksjoner på drikkevann og på vannning, ikke minst i hager og så videre.  
Så egentlig var det ganske dramatiske konsekvenser.  
Og alt dette, sommeren 2018, 2021, 2022 og i år,  
hva betyr alt dette, hva forteller det oss som kloden vår?  
Det forteller oss at global oppforming har skjedd og kommer til å skje.  
Og dette er ny virkeligheten vår, at disse ekstrem situasjonene kommer til å komme hyppigere  
og ofte, og de kommer til å bli tøffere når de først kommer.  
Men hvis fremtiden vi ble advart om er her nå,  
hva slags fremtid er det som vil komme da?  
Følte Grøndedrømmen  
Etter 13 år som pilot, hoppet Kristine Lorang bokstavlittalt inn.  
Følte Grøndedrømmen og startet bastupperdriften Kuk Oslo,  
og i dag kan hun skilte med nye bastur og 32 ansatte.  
Reinskap er ikke det jeg er best på, så for meg er det opplagt at vi skal hjelpe her.  
Vi har en reinskapsfører som forstår vår bransje,  
og de hjelper oss å ta i bruk automatiseringen og alle de smarte løsningene  
som finnes i reinskapsprogrammet TripleTex.  
Vi har brukt TripleTex inn oppstart, og kan genuint anbefale det til andre.  
Nå kan du prøve det veldig fleksible reinskapsprogrammet TripleTex gratis i 14 dager  
på TripleTex enn nå gratis.  
Ole, hvordan har vi havnet i en fremtid som vi har blitt advart om i mange år  
eller reddet uten at vi egentlig har merket det?  
Vi har merket det.  
Klimaforskerne har varslet at dette vil skje, både tørke og flom og ekstremt nedbør.  
Men vi mennesker har en ufatt levende til å glemme.  
Vi glemmer at vi har leset det, og vi glemmer hvordan bærene var i fjor,  
og hvordan det var i forfjor.  
Og vi glemmer denne endringen i klima gjennom en tid.  
Akkurat som når du går i skogen, så hører du full sang.  
Og så tenker du å se fin full sang.  
Men du glemmer at vi får ti år siden når du ikke i samme skogen hørte mye mer full sang.  
Hva betyr det for menneskene, da, at vi har et sånt klima nå?  
Det blir tøffere å være mennesker, da.  
Kroppen av våre, sinnevar og livet av våre må tåle at det er kjempeviktig perioder.  
Og så må vi tåle at det regner fryktelige perioder.

## [Transcript] Forklart / Vi er blitt advart om fremtiden i 150 år. Er vi der nå?

Så må vi tåle at det kommer flom.  
Så må vi tåle at vi knapt har skiføre i Oslo.  
Lenger, vi må tåle alle disse tingene.  
Men igjen, vi har en utrolig tilpassning i 7.  
Og klimaendringene kommer ikke til å ødelegge naturen.  
Det kommer til å forandre naturen.  
Det er helt åpenbart for alle som forsker på klima  
at forandringene, de vil skje.  
Og de kan man ikke stoppe.  
I hvert fall ikke det som vil skje i nær fremtid.  
For når vi slipper ut CO2, så fyker det opp til atmosfæren.  
Og her kan det bli lenge.  
FNs klimapanel sier at CO2 kan bli at atmosfæren kanskje 1000-2000 år.  
Det betyr at det vi slipper ut nå, det vil gi effekt i generasjoner fremover.  
Akkurat som de klimaendringene vi opplever nå,  
det er kanskje konsekvenserne av det vi slappet for 20-30 år siden.  
Det vet vi jo ikke. Det er ikke noen sånn 1 plus 1 er 2 her.  
Og det betyr også at effekten av klimagasskuttene,  
når vi klarer noe etter hvert klare det,  
vil ikke komme i morgen eller over i morgen.  
De vil komme om 10 år eller 2 eller 3.  
Men de som lever om 10 år eller 2 eller 3,  
vi er veldig glad om vi i dag får til en reduksjon i vår utslip.  
Ellers må de ta hele jobben om 30 år.  
FNs klimapanel sier at vi må klare å stoppe global oppvarming på 2 grader.  
Og allerhelst 1,5.  
Det er de færdigste forskere som tror at vi har chance til å nå.  
Vårsakke til det er at utslipene fortsatt øker.  
Så la oss se hvilken fremtid vi står overfor.  
Vi drar 60 år frem i tid.  
I 20-83 vil jeg være nesten 90 år.  
Inda skal vi ha merket noen av kuttene vi har gjort.  
Og mest ansingelig kommer vi til å leve i en verden som er rundt 3 grader varmere.  
Med en 3 graders verden er verden blitt helt andre ledes.  
Det er veldig mange av de dramatiske klimaendringene som kan ha slott til for fullt.  
En ting er enda mer av ekstremværet.  
En annen ting er poraldød.  
Endringer i havet, havstrømmene.  
Verden er i feiten å bli en annen.  
Men 3 grader er likevel innfor hva vi kan leve med på en måte,  
selv om det er en annen verden.  
Hvordan blir det å være normand?  
Jeg er sikker på at Norge i Skandinavi kommer til å være det beste stedet å leve i Europa på den tiden.

## [Transcript] Forklart / Vi er blitt advart om fremtiden i 150 år. Er vi der nå?

Rett nok kan det være at vi har veldig mer regn om sommeren enn det vi egentlig skønser oss på hos ominter.  
Men likefult kommer det ikke til å være hetebølgende.  
Det er hetebølgende som er det som tar livet av flest mennesker og som er farligst både for oss og for landbruket.  
Norge kommer til å være et bra land ameri.  
Det kommer mange andre mennesker i verden til å finne ut.  
Vi kan komme til å få en strøm av klimaflykninger, både fra Sør-Europa, men også fra andre verdens deler.  
Forskeret har fortalt meg at på det tidspunkt er det ikke sånn at Norge men drar til Nis midt på sommeren, eller drar til syden.  
Det er mer sånn at folk som bor i Nis og i Søresbanen drar til Norge på sammeferie for å få en levlige sommertemperatur som du går av å være ute med.  
Men hvis verdens utslip ikke kuttes, men fortsetter å øke i ti årne framover vil klimaet forandres drastisk.  
I Norge vil temperaturen generelt ligge høyre.  
Det vil komme hetebølger hvert eneste år, og de vil vare nesten to måneder av gangen.  
Matproduksjonen i Norge vil rasen nedover på grunn av tørket.  
Det vil være overdødelighet både på en eldre og andre utsatte grupper på grunn av hetet.  
Og i naturen vil mange arter ha problemer med å klare seg rett og slett, av vannmangel eller på den saksjule at de droktene i andre periode.  
Så da blir Norge virkelig et annet, men da vil også delere å usøre Europa i realiteten å være ubeboelig.  
Men det er jo i aller verste fall forhåpentligvis klare vi å kutte på noen områder.  
Og hvis vi klarer å kutte alt vi bør, og stanser den globale opparmingingen på to grader, hvordan vil en sånn verden se ut?  
Hvis vi klare det på to grader, så vil det være en annen verden enn da jeg var liten.  
Det finner i tift, men det vil være mye likere sånn som det er nå.  
Og naturen har som nevnt en emne til å tilpasse seg.  
Vi har en emne til å tilpasse oss, men det vil være hyppere hetebølger.  
Det vil være hyppere styrkeveien, og det vil være hyppere storeflommere.  
Så vi har nødt å forberede oss på at den verden vi nå går inn i, enten vi klarer å stoppe på to, eller to og en halv, eller to og seks, eller et eller annen, vil være handledes enn den vi har til nå.  
Det vil koste oss masse penger å forberede oss på det, og bygge det vi trenger, men vi er nødt til å gjøre det.  
Hvordan skal vi komme tilbake til sånn det var når du var liten, da?  
Jeg tror aldri vi kommer tilbake til sånn som den var jeg var liten,

## [Transcript] Forklart / Vi er blitt advart om fremtiden i 150 år. Er vi der nå?

sånn som sommeren å være var da.  
Det var variert da, og det kommer til å være variert i fremtiden.  
Men det er så store forsinkelser i klimasystemet.  
Jeg håper at der som dette går opp til 3-3,5 grader som vi har snakket om tidligere, og vi kutter utslippene, så vil ting stabilisere seg, og kanskje gå litt ned, men helt ned der hvor det var, det kan ta tusen år av.  
Men at den fremtiden som vi har blitt advarte om så lenge er her nå, har kanskje ført at folk er litt mer oppmerket på det som skjer på kloden vår.  
Vil det ha noe å si på veien videre nå?  
At folk ser det som skjer nå, som en 20-18, 20-21, 20-22, 20-23, ekstremt vær rundt oss, tett på oss, dels utenfor studeren vår, dels der vi pleier å dra på ferie.  
Det tror jeg har en betydning og en innvirkning på hvordan folk tenker.  
Men igjen, vi glemmer litt, vi glemmer, vi har glemt hvor vant det var i 20-18, når vi står med gummetøppet på næsbyndet.  
Men disse episodene, disse må vi ta med oss.  
Og tenker at, ja, ok, det er årsakerne.  
Det er faktisk våre klimagassutslipp.  
Og så kan man si, ja, men Kina slipper ut næsten halvparten.  
Norge slipper ut en promille.  
Ja, det er sant, men hvis vi tar og deler per person, utslipp per person, så er det norske forbruket skyhøyt over de aller fleste mennesker i verden.  
For det er forbruket vårt som er greie.  
Altså, vi er otte milliarder mennesker på kloden.  
I Norge er vi fem og en halv million.  
Men alle de er lille meg.  
Og alle lille meg igjen i verden må jobbe sammen for å få til dette.  
Og vi har ressursene.  
Vi har kunnskapen heroppe, til å bært fall gjøre vår jobb.  
Du har hørt en poddecast fra Aftenposten.  
Det var Ole Mattis Mån som forklarte deg hvordan fremtidens sommeret vil bli.  
Denne episoden har laget av Olaf Eggersvik og meg igjen i Føland.  
Resten av forklart er Synesøhol og Anders Weberg.  
Du har hørt lyd fra ABC, BBC, Sky, NRK, NBC, TV2 og Deutsche Welle.  
Det finnes spørsmål som det ikke er så enkelt å google type Ukraina-krigen.  
Hva er det som gjør at solatene springer til synelatene frivillig inn i døden?  
Jeg tror ikke jeg kan sammenligne deg med noen ting som har skjedd i livet mitt før.  
Og det er det som gjør at solatene springer til synelatene frivillig inn i døden.  
Jeg tror ikke jeg kan sammenligne deg med noen ting som har skjedd i livet mitt før.  
Og hvorfor sier folk som jobber med kunstintelligens at maskina begynner å bli bevisst?  
Når du prosesserer informasjonen og tar intelligente beslutninger, er vi farlig nær tenking.  
Og hvorfor har vi i det hele tatt et strømmarked når det gir oss dyr strøm?  
Det er en sjans for at dette kunne google, og at det var veldig stor.

## [Transcript] Forklart / Vi er blitt advart om fremtiden i 150 år. Er vi der nå?

Jeg heter Marie-Terik Stater-Gelland, og i denne nye podcasten Deep Dick, så nørde jeg kollegaen mine på tema som formet 10 av vi lever i. Mest fordi vi er genvind nysgjerrig og fant ingen gode svar da vi googler, men også for å gi deg en helt ny innsikt og ta meg tilbordet neste vennefiles. Kjekk ut Deep Dick, D-I-P-D-I-K-K, i aftenpåsnappen eller hos Podmi. D-I-P-D-I-K-K, i aftenpåsnappen eller hos Podmi. Dere får se meg selv. D-I-P-D-I-K-K. Det er helt umulig.